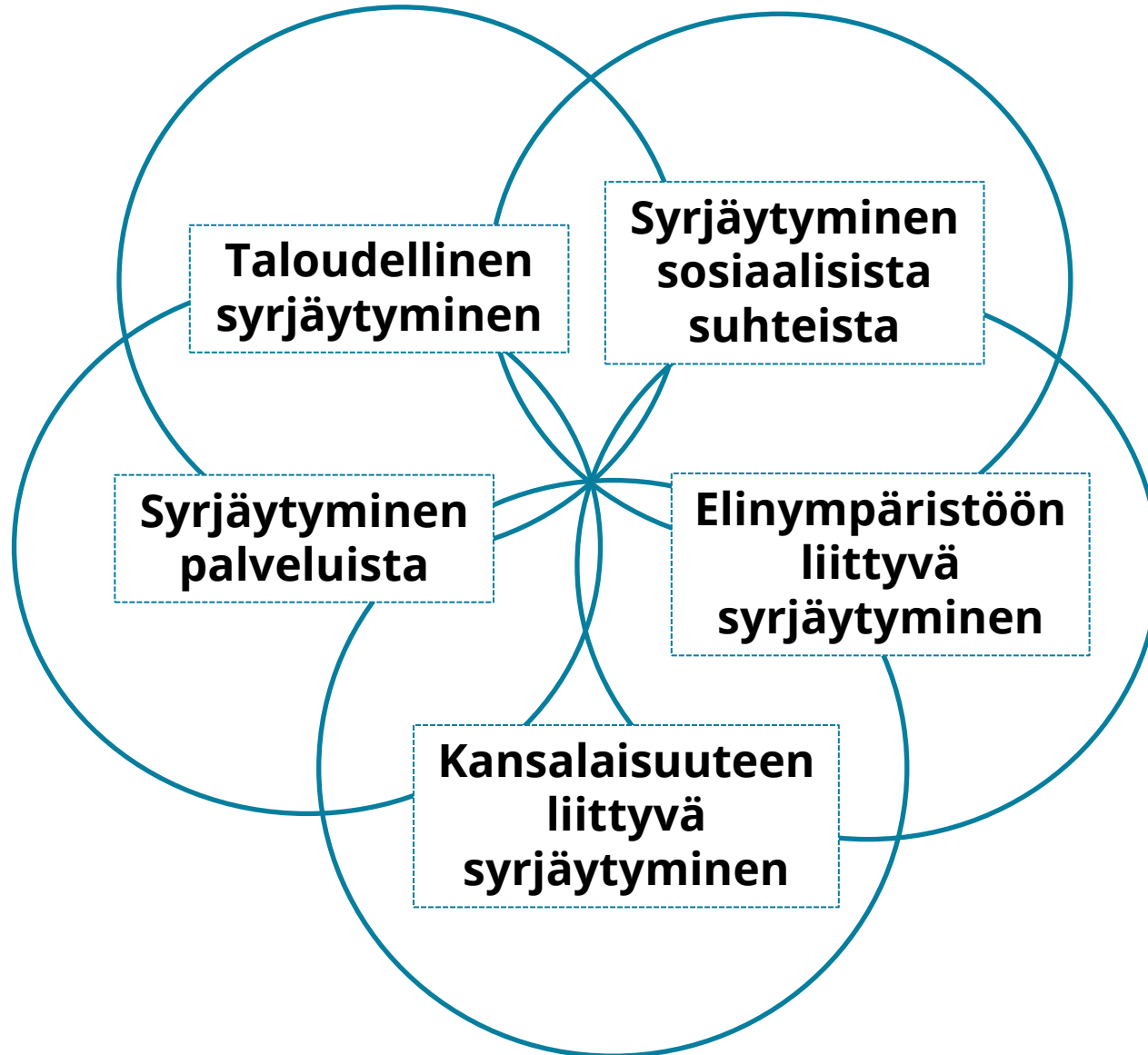

Vanhuusiän syrjäytyminen kotihoidossa

Tutkimustuloksista ratkaisuihin

Tavoitteena lisätä ymmärrystä kotihoidon asiakkaiden arjesta, syrjäytymisestä ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä sekä keinoista ehkäistä ja vähentää syrjäytymistä kotihoidon kontekstissa.

Hanna Ristolainen

Marjo Ring

Leena Forma

Anna Mäki-Petäjä-Leinonen

Henna Nikumaa

Johanna Lehtiö

Kalle Saarinen

Anniina Palokangas

Nostoja tutkimustuloksista

Nosto 1:

**Kotihoitoa kehitettävä vastaamaan
paremmin ikääntyneiden yksilöllisiä
tarpeita, erityisesti sosiaalisen
toimintakyvyn ja osallisuuden
tukemiseksi**

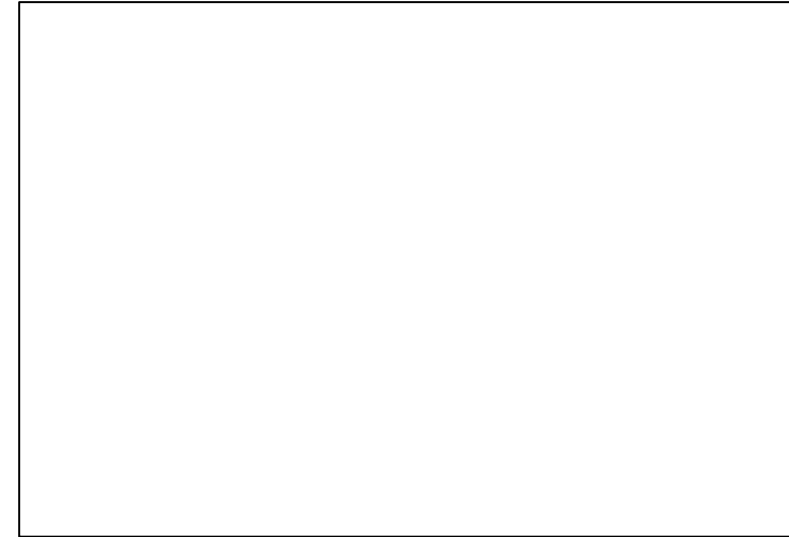
Kotihoito lakisääteisenä sosiaalipalveluna

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) kotihoitoon kuuluu muun muassa asiakkaan **yksilöllisen tarpeen** mukainen:

- ✓ hoito ja huolenpito
- ✓ **toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä ja ylläpitävä toiminta**
- ✓ muu henkilön suoriutumista tukeva toiminta
- ✓ kotisairaanhoido

Kotihoitoa saavilla iäkkäillä moninaisia tuen ja avun tarpeita

Yksinäisyys ja eristyneisyys yleistä

- Noin kolmannes (29%) kokee yksinäisyyttä melko usein tai jatkuvasti
- Hieman alle puolet (44%) on sosiaalisesti eristynyt muista ihmisistä
- Maaseutu- ja haja-asutusalueella asuvat kokevat useammin yksinäisyyttä
- Samoin ikääntyneet, joilla on heikompi toimintakyky
- Miesten keskuudessa eristyneisyys on yleisempää

*Mun poikani käy täällä. Ja meidän välimme on erittäin hyvät ja ja loogiset. [Mutta] **minä oon yksinäinen ihminen**. Mä tunnen semmosta yksinäisyyttä, että tuota **sinä et voi käsittää, miten paljon se on.** (Pentti)*

Eino: *Mulla ei muuta, ku lauantaisin on vaan tuo pesuapu. **Että kodissa käy suihkuttamassa kerran viikkoon.** Ei oo muuta oikeestaan sen kodinhoidon apuakaan.*

Marjo: *Niin että kerta viikkoon vaan käy sitte?*

Eino: *Joo, niin.*

Marjo: *Onko se riittävästi?*

Eino: *No tietysti ehkä vois olla se suihkuhommaki ainaki pari kertaa viikkoon, mutta toistaiseksi se on ollu vaan sillon kerran viikkoon suihkussa käynti.*

Myös saatu apu ja tuki koetaan usein riittämättömänä

- Joka viides (20%) kokee ettei saa riittävästi apua ja tukea arjessaan
- Yli viidennes (26%) ei saa tarpeeksi apua kodin ulkopuolella liikkumiseen
- Päivittäisiin toimintoihin tukea tarvitsevista hieman alle kolmannes (30%) saa liian vähän apua vessassa käymiseen ja pedistä ylös nousemiseen
- Avun ja tuen puute yhteydessä sekä yksinäisyyteen että eristyneisyyteen

Merkittävällä osalla heikko taloudellinen tilanne

- Lähes puolella (48%) on vaikeuksia tulla toimeen käytettävissä olevilla tuloillaan
- Yli viidennes (22%) käyttää rikki menneitä vaatteita tai kenkiä, koska ei varaa uusiin
- Rahavaikkeudet heijastuvat osallistumismahdollisuuksiin, mutta myös palvelujen käyttöön

*Nyt kun täällä ei oo lääkäriä eikä päivystyksiä [...] Kun lähtöö laskemaan, että ensin vaikka sillä **Kela-kyydillä mennöö, se on viiskymppiä, ja sitten poliklinikkamaksu, se on yli neljäkymppiä**, niin se **on niin ruma kulu eläkkeessä**. Että jos tulloo tiukka tarve, että johonki tarvittisin, niin sitte joutuu siitä miettimään. (Tuula)*

Nosto 2:

**Hoivan ja avun tarpeessa olevilla
ikääntyneillä oltava mahdollisuuksia
ulkoiluun ja itselle merkitykselliseen
toimintaan**

Mahdollisuudet ulkoiluun ja kodin ulkopuoliseen toimintaan vähäisiä

- Jopa 41% kokee ettei heillä ole tarpeeksi mahdollisuuksia päästä ulkoilemaan
- Joka kymmenes (11%) haluaisi osallistua vapaaehtoistyöhön, mutta ei koe siihen olevan mahdollisuutta
- 17% haluaisi osallistua päivätoimintaan tai muuhun ryhmätoimintaan tai harrastukseen, mutta ei ole siihen mahdollisuutta

Anneli: On mulla taksioikeus.

Elisa: Tulleeko sitä käytettyä minkä verran?

*Anneli: No aika vähän. Enpä minä **ku ei yksin sitte pääse. En saa vaatheitakkaan päälle.***

Päivätoimintaan osallistumisessa useita esteitä

- Koetaan merkityksellisenä ja sosiaalista hyvinvointia edistävänä
- Edellyttää kuitenkin usein hoitajien tai omaisten aktiivisuutta
- Maksullisuus ja kuljetuksen puutteellisuus keskeisinä esteinä
- Mukaan päästään usein “liian huonokuntoisena”

*Kävin neljä kertaa, nyt olen lopettanut. Muut osallistujat olivat erilaisessa kunnossa, muistisairaita, **eikä heidän kanssaan oikein ollut yhteistä**. Pitäisi olla ryhmä, jossa on samoista sairauksista kärsiviä, **samankaltaisia ja saman ikäisiä ihmisiä**. (Antero)*

Nosto 3:

**Kotihoidossa panostettava
kiireettömiin kohtaamisiin, sillä ne
tukevat sekä ikääntyneiden että
hoitajien toimijuutta ja hyvinvointia**

Kotihoidon työntekijät kokevat eettistä kuormitusta

*[A]siakaskunnan kunto heikkenee, hoidetaan kotiin ihmisiä, jotka myös kuolevat sinne, saattohoitoja, **ihmisiä jotka ei halua olla enää kotona**, ihmisiä joita pompotellaan kodin ja sairaalan väliä kun paikka ei ole kummassakaan mutta muuta ratkaisua ei ole. **Paikkoja ei ole ja säästö on tämän päivän trendi.** (25–34-vuotias, työkokemus 2–3 vuotta)*

*Monesti lähdin itkien töistä, kun **työtä ei saanut tehdä kunnolla**. Viimeinen aamun asiakas sai usein **aamulääkkeet klo 12.30** ja oli siis jo syömässä ateriapalvelun ruokaa, aamupala oli jäänyt välistä. Muistisairaat eivät itse enää ruokailusta huolehdi. **Tiedotin epäkohdista** aina esimiehille, vuosien ajan, ja mikään ei muuttunut. (45–54-vuotias, alalla yli 10 vuotta)*

Kiire ja resurssien riittämättömyys heijastuvat myös ikääntyvien hyvinvointiin

No, ne vaan **rajas** aina niitä, millo hyö käypi ja mitä ois pitäny syyä ja juua **niiden aikataulun** mukkaan. Minä, kun [olen] ite oppinu tekemään ruokani ja ruuanteko mennöö aina huonommaks ja huonommaks. Jostain pittää nyt ottamaan sitä ruokoo, niin eikö semmosta [voisi olla] **et minua ei aina ahisteltais niinku nurkkaan**. Että ei. **Et lähe minnekään siitä ja kuuntele mitä hyö sannoo**. Kuuntelenhan minä, että mitä sannoo ja tiiän, et hyvvee tarkotat, mut on siellä semmostakin, joka ehkä turhasta niin [tekee]. (Pirjo)

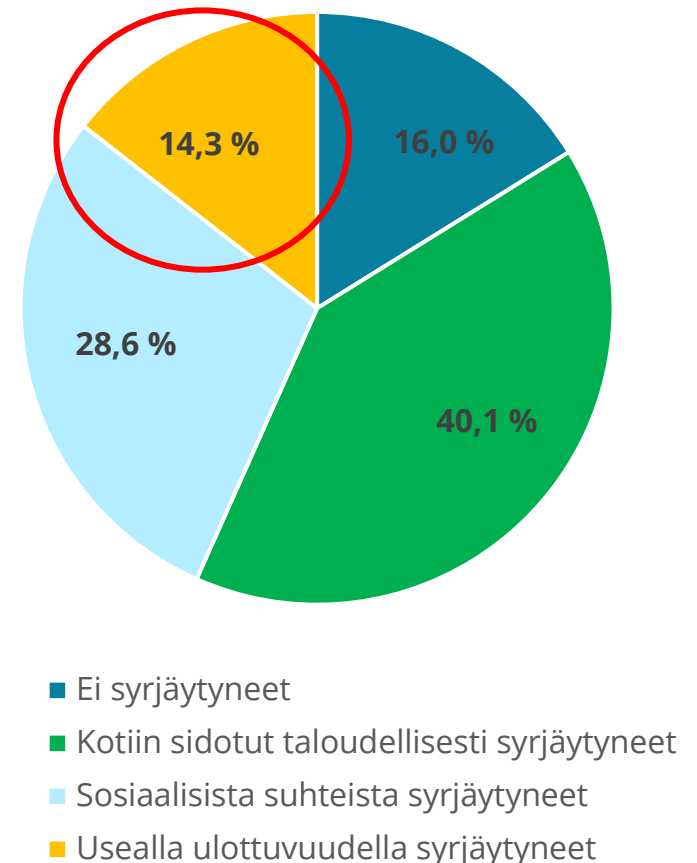
Nosto 4:

**Ympäri vuorokautista hoivaa on
oltava jatkossakin riittävästi
saatavilla ikääntyneille, joilla on
paljon tuen ja palvelujen tarpeita**

Turvallinen ja ihmisarvoinen vanhuus kotona ei kaikkien kohdalla toteudu

- Kotihoidon asiakkaiden keskuudessa on iäkkäitä, jotka jäävät samanaikaisesti syrjään useilla elämän osa-alueilla
- He kokevat terveytensä heikoksi, tarvitsevat arjessaan paljon apua ja käyttävät muita enemmän lääkäri- ja päivystyspalveluja

Puutteellinen kotihoito lisää myös omaishoitajien kuormaa

*Kello puoli yksi yöllä [...] ilmottavat että **mies on kotiuttamiskunnossa**. Mä olin aivan järkyttyny, mä sanoin että mitä. "Joo, kyllä, lääkäri on todennu että kotiutetaan". Mä sanoin että keskellä yötä, **mulla ei oo yhtään hoiva-apua, mä oon yksin täällä**, sanoin heti suoraan että en ota vastaan. Viekää mihin viette mutta en ota vastaan. No, sit tietysti hoitaja sano että ku määräys on tällöinen [...] **Enhän mä saa ees sänkyyn yksin sitä**. (Kaija)*

Kotona asumista tärkeämpää on hyvä hoito ja riittävä apu

- Valtaosa (86%) kokee, että sillä missä asuu ei ole niin suurta merkitystä vaan tärkeämpää on se, että saa hyvää hoitoa ja pidetään huolta
- Useampi kuin kolme neljästä (76%) kokee, että jos voimat eivät riitä itsenäiseen asumiseen, palvelutalossa tai vanhainkodissa asuminen on mieluinen vaihtoehto

*Sen haluaisin pitää, että pystyisin **pitämään henkilökohtasesta hygieniastani huolen** ja vieläpä sitten **laittamaan sapuskat** [ja pitämään keskilattian puhtaana]. (Tuula)*

*Istumaan ja lähtemään liikkeeseen ja olemaan. Sitten, jos tulloo semmonen, **että ei pääse sängystä lähtemään** ei sillo oo enää mittää tarkotusta. (Pirjo)*

Kotihoitoa kehitettävä
vastaamaan paremmin
ikäntyneiden yksilöllisiä
tarpeita, erityisesti
sosiaalisen toimintakyvyn ja
osallisuuden tukemiseksi.

Hoivan ja avun tarpeessa
olevilla ikääntyneillä oltava
mahdollisuuksia ulkoiluun
ja itselle merkitykselliseen
toimintaan.

Kotihoidossa panostettava
kiireettömiin kohtaamisiin,
sillä ne tukevat sekä
ikäntyneiden että hoitajien
toimijuutta ja hyvinvointia.

Ympäri vuorokautista hoivaa
on oltava jatkossakin
riittävästi saatavilla
ikäntyneille, joilla on
paljon tuen ja palvelujen
tarpeita.

Hankkeen kotisivut ja julkaisut:
<https://uefconnect.uef.fi/soldex/>

Yhteydenotto:

Elisa Tiilikainen, elisa.tiilikainen@uef.fi, 050 413 4680

Hanna Ristolainen, hanna.ristolainen@uef.fi, 050 439 0671